

Lektier er gammeldags

Lektier er gammeldags. Hvis eleverne skal se en mening i at lave lektier i dag og ikke vælge det fra, skal lektierne i højere grad understøtte den moderne og varierede undervisning som foregår i kompetencegymnasiet. Lektiearbejdet bør tages op til fornyet overvejelse og reformeres.

AF FLEMMING B. OLSEN

Med afskaffelse af det pensumstyrede gymnasium og med indførelse af kompetencegymnasiet er en diskussion af lektiernes funktion og effekt blevet yderligere aktualiseret. Tidligere var logikken at eleverne blev nødt til at læse lektier i en lærebog for at de kunne nå at få gennemgået pensum og dermed opfylde fagets mål. Men i dag kan eleverne opnå fagenes kompetencer med andre midler og med andre former.

Lektier bør understøtte udviklingen af elevernes kompetencer. Med det øgede fokus på variationen i arbejdsformerne og elevernes aktivitet i undervisningen øges tilsvarende fokus på lektiernes sammenhæng med den øvrige undervisning, og man kan spørge om lektierne understøtter undervisningen i skolen, eller om de undergraver dem?

Min ph.d. afhandling *Lektielæsnings betydning for gymnasieelevers læreprocesser* undersøger hvilken betydning sammenhængen mellem læselektier, arbejdsformer og lærebøger har for elevernes læring.

Afhandlingen bygger på tre undersøgelser med hver deres empiri:

1. Udviklingsprojekt 1 (2004): Lektieundersøgelsen
  - Empiri: Survey-undersøgelse, skoledagbøger
2. Udviklingsprojekt 2 (2005): Læremiddelundersøgelsen
  - Empiri: Fokusgruppeinterviews med elever, interviews med lærere, logbøger fra lærere og klasserumsobservationer
3. Læringsundersøgelsen (2006)
  - Empiri: Re-interviews med elever, som skrev skoledagbog 2½ år tidligere.

Det er min hovedkonklusion at det er *anvendelsen* af lektierne der er udgangspunktet for at eleverne kan se en mening med at lave dem.

Når eleverne laver lektier, forudsiger de hvad lektierne skal bruges til i undervisningen. Hvis eleverne forudsiger at undervisningen ikke lægger op til elevaktiverende arbejdsformer, påvirker det lektiearbejdet. Et eksempel er tavleun-

dervisning. Hvis eleverne forudsiger at lektionen bliver gennemgået som tavleundervisning, laver de ikke lektier, fordi de forudser at lektionen alligevel bliver gennemgået.

Tilsvarende påvirkes elevernes lektiearbejde i en negativ retning hvis eleverne mangler forståelse for hvordan de skal lave lektierne; hvad de skal bruge af det de læser, hvad de skal lægge mærke til under læsningen, og på hvilken

Tilsvarende påvirkes elevernes lektiearbejde i en negativ retning hvis eleverne mangler forståelse for hvordan de skal lave lektierne; hvad de skal bruge af det de læser, hvad de skal lægge mærke til under læsningen, og på hvilken måde lærebogens viden skal indgå i undervisningen.

måde lærebogens viden skal indgå i undervisningen. Et eksempel på denne problematik er når eleverne føler sig (for)tabt i alle lærebogens informationer og ikke på forhånd ved hvad de skal fokusere på.

Hvis eleverne ikke kan forudsige hvad lektierne skal anvendes til, og hvis de ikke kan forstå hvordan lektionen skal læses i forhold til arbejdet med den i undervisningen, bliver deres lektiearbejde me-

ningsløst og overfladisk. Konsekvensen bliver at de vælger lektierne fra, fordi disse ikke er meningsfulde, i den forstand at de ikke oplever dem som anvendelige, relevante og nødvendige. Eleverne benytter sig af det som jeg kalder en lavpraktisk nødvendighedslogik.

Eleverne har forskellige opfattelser af hvad viden er

Man kan tale om to former for viden hos eleverne, som knytter sig til to måder at læse lektier på. Den reproduktionsorienterede vidensform, som er karakteriseret ved at de forstår viden som udelukkende reproduktion af faktuel viden, og hvor elever læser lektier med henblik på at kunne reproducere den viden der er eksternaliseret i lærebogens tekst. I denne vidensorientering benytter eleverne *overfladestrategier* og er tilbøjelige til at fokusere på de isolerede fakta uafhængigt af hinanden.

Den anden vidensform, den meningsorienterede vidensform, er karakteriseret ved at forstå viden som en personlig konstruktion og at læse lektier for at producere en viden der bliver internaliseret som en forstået og perspektiverende viden. I denne vidensform benytter eleverne *dybdestrategier*, hvor eleverne fokuserer på de grundlæggende principper og ideer i teksten,

FLEMMING B.
OLSEN

Ph.d. med afhandlingen *Lektielæsnings betydning for gymnasieelevers læreprocesser* (2010) og lektor på Tornbjerg Gymnasium. Desuden ansat som ekstern lektor ved Teoretisk Pædagogikum (SDU)

hvad der binder teksten sammen. Her vil eleverne også forsøge at forbinde indholdet med deres viden og erfaring fra andre sammenhænge.

De to vidensformer er ikke adskilte eller står i modsætning til hinanden, da den meningsorienterede vidensform antageligvis er sammenflettet med den reproduktionsorienterede vidensform. Pointen er at elever skal bevæges fra at se viden som udelukkende reproduktionsorienteret og ved hjælp af bl.a. kritisk læsning at være meningsorienteret i deres konstruktion af viden.

Anvendelsen af lektierne kan understøtte elevernes opfattelse af hvad viden er

Forskellige elementer i undervisningen understøtter elevernes orientering i vidensform. Mit projekt har fokus på hvordan anvendelsen af lektierne kan understøtte en meningsorienteret vidensform. Min pointe er, at hvis lektierne ikke understøtter en meningsorienteret vidensform kan man antage at eleverne fastholdes mod reproduktion af viden og dermed ikke forholder sig kritisk til stoffet i undervisningen.

Og hvordan kan dette lade sig gøre?

Jeg skelner mellem en mekanisk og dynamisk anvendelse af lektierne. Den *mekaniske* anvendelse af lektierne sker ved rutineprægede arbejdsformer hvor eleverne ikke har mulighed for at være aktive i særlig høj grad. Den *dynamiske* anvendelse af lektien er i modsætning hertil karakteriseret ved en høj grad af variation hvor eleverne har mulighed for at være meget aktive i undervisningen. Når lektien anvendes mekanisk, er resultatet at eleverne – fordi de kan forudsige at den mekaniske anvendelse når de laver lektierne hjemme – enten ikke laver lektierne eller kun laver dem overfladisk. Når lektien anvendes dynamisk, vil eleverne anvende dybdestrategier i deres lektiearbejde.

Konklusionen er, at det er anvendelsen af lektierne i undervisningen der er den psykologiske ramme for hvordan eleverne laver lektier.

Lærerne har det didaktiske ansvar – også når det gælder lektierne

Jeg hører tit fra gymnasielærere at eleverne ikke kan nå alle lektier, og derfor bliver de nødt til at

prioritere i mellem dem. Pointen er at lærerne finder denne prioritering udviklende for studiekompetencen, da det er op til eleverne selv at strukturere og disciplinere sig, at kunne gennemskue hvad der er vigtigt at læse, hvorfor og hvordan det skal læses og at organisere tiden. Det er kompetencer, der er brug for i de videregående uddannelser.

Men jeg vil tillade mig at spørge om det er eleverne der har ansvaret for at udvikle disse kompetencer – er det ikke lærerne? Lærerne er uddannede undervisere og har et didaktisk grundlag for tilrettelæggelsen af undervisningen, og denne didaktiske baggrund har eleverne ikke.

Man kan betragte lektiearbejdet som et felt hvor alle lærere med deres vigtige fag kæmper om elevernes opmærksomhed. Der er tale om et ultraliberal marked hvor lærerne kæmper om markedsandele af den knappe ressource som de unges lektietid udgør. Min konklusion er at der skal mere regulering til på lektiemarkedet, og lærerne skal tage ansvaret for undervisningens tilrettelæggelse – og dermed også prioriteringen af lektiearbejdet – på sig og give eleverne mu-

Jeg hører tit fra gymnasielærere at eleverne ikke kan nå alle lektier, og derfor bliver de nødt til at prioritere i mellem dem. Pointen er at lærerne finder denne prioritering udviklende for studiekompetencen, da det er op til eleverne selv at strukturere og disciplinere sig, at kunne gennemskue hvad der er vigtigt at læse, hvorfor og hvordan det skal læses og at organisere tiden. Det er kompetencer der er brug for i de videregående uddannelser.

Men jeg vil tillade mig at spørge om det er eleverne der har ansvaret for at udvikle disse kompetencer – er det ikke lærerne?

ligheder for at kunne nå at fordybe sig i de lektier de så får for.